

А. Є. Кубко

кандидат юридичних наук,
докторант відділу теорії держави і права
Інституту держави і права імені В. М. Корецького Національної академії наук України

ДЕРЖАВНІ ІНТЕРЕСИ У ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ: ДЕЯКІ ТЕОРЕТИЧНІ ПИТАННЯ

Статтю присвячено розгляду проблематики державних інтересів у правовій системі України. Реалізація й захист інтересів держави є об'єктивною необхідністю з погляду виконання завдань держави й забезпечення розвитку суспільства. Із цієї метою державна влада застосовує правові механізми, які можуть супроводжуватись обмеженням приватних прав, інтересів особистого, колективного характеру, призводити до виникнення конфліктів між соціальними інтересами. Ці механізми повинні відповідати засадам пропорційності, забезпечувати справедливий баланс між інтересами держави і приватними правами, інтересами. Невиправданий характер державно-владних заходів, котрі здійснюються в державних інтересах, недостатня ефективність цих заходів у багатьох випадках відбувається внаслідок некоректного тлумачення державних інтересів з боку органів законодавчої, виконавчої, судової влади. Наукове дослідження природи інтересів держави має здійснюватись на основі теоретичних засад, вироблених наукою в межах загальної проблематики інтересів у праві, а також з урахуванням міжнародно-правових підходів в аспекті відповідальності держав, оцінки державно-владних обмежувальних заходів, які застосовуються державами щодо учасників суспільних відносин. Державні інтереси варто розглядати як інтереси, котрі наділені ознаками структурності, об'єктивності й публічності. Такі інтереси визнані державою, мають в своїй основі загальносуспільні потреби, охоплюють державно-правові засоби реалізації загальносуспільних потреб. Саме під цим кутом зору державно-владні заходи держави законодавчого, управлінського або судового характеру, спрямовані на реалізацію або захист державних інтересів повинні аналізуватись державною владою. Недостатнє врахування сукупності ознак державних інтересів у процесі прийняття й застосування державно-владних заходів їх реалізації знижує ефективність цих заходів, у багатьох випадках призводить до визнання рішень, дій державних органів протиправними з погляду національного та міжнародного права, перешкоджає реалізації дійсних інтересів держави.

Ключові слова: інтерес, держава, державні інтереси, публічні інтереси, права людини.

Постановка проблеми. У правовій системі України сьогодні отримують активний розвиток юридичні механізми, спрямовані на захист державних інтересів. Держава постає перед необхідністю забезпечення державного суверенітету, правопорядку, територіальної цілісності, здоров'я населення, здійснення певного регулювання економічних процесів, поступового приведення законодавства й системи державного управління до стандартів Європейського Союзу, обмеження впливу окремих фінансово-економічних груп на внутрішню і зовнішню політику держави тощо. Реалізація державних інтересів є об'єктивною необхідною для забезпечення виконання державним механізмом цих завдань. За відсутності реалізації інтересів держави або за недостатньої ефективності

реалізації цих інтересів держава позбавляється здатності втілювати й завдання щодо захисту суспільства і громадян, забезпечувати соціально-економічний розвиток країни, захист фундаментальних прав особи. Ці завдання закріплені на конституційному рівні; без їх утілення демократичний прогрес держави й суспільства також не може бути досягнуто. Тому реалізація державних інтересів відіграє ключову роль не лише з погляду функціонування самої держави, а і правової системи й суспільства загалом.

Реалізація й захист інтересів держави здійснюється на основі правових норм шляхом застосування юридичних механізмів у межах законодавчої, управлінської або судової діяльності. Застосування таких механізмів здатне призводити до обмежень і з боку держави при-

ватних інтересів та відповідних приватних прав особи, а також інтересів групового, колективного, корпоративного характеру. Наприклад, застосування державою в державних інтересах механізму відмови у визнанні або виконанні іноземного судового або арбітражного рішення на території України через те, що таке визнання або виконання загрожує інтересам України або порушує її публічний порядок призводить до обмеження приватних прав особи (стягувача за іноземним рішенням) на отримання виконання згідно із судовим рішенням. Ці права розглядаються як один з аспектів права на справедливий суд у розумінні Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод та прецедентної практики Європейського суду із прав людини. Правовий механізм визнання в судовому порядку правочинів, зокрема договорів, недійсними з підстав порушення такими правочинами інтересів держави, який (механізм) спрямований на захист державних інтересів, є, по суті, обмеженням свободи договору й відповідних приватних інтересів його сторін. Водночас свобода договору закріплена як принцип цивільного законодавства України. Тим не менш, у наведеному прикладі засади свободи договору зазнають обмежень з боку держави з метою захисту державних інтересів.

Обмежувальні заходи, застосовувані державою в державних інтересах, супроводжуються виникненням конфлікту, протиріч між інтересами держави та іншими соціальними інтересами: приватними, корпоративними, груповими тощо. Ці протиріччя, конфлікти потребують врегулювання за допомогою правових засобів. Владні механізми, спрямовані на захист інтересів держави, повинні оцінюватись з погляду їх (механізмів) пропорційності. Такі правові механізми повинні забезпечувати дотримання справедливої рівноваги між державними інтересами та правами, свободами, інтересами особи. Вимога пропорційності засобів реалізації державних інтересів і необхідність забезпечити відповідний баланс закріплена на рівні національного законодавства України, а також у юриспруденції міжнародних юрисдикційних установ, уповноважених розглядати питання відповідальності держав – Європейського Суду із прав людини, міжнародних арбітражних судів. Невідповідність заходів держави вимогам пропорційності часто є підставою для притягнення держави до відповідальності внаслідок порушення прав і свобод особи, зокрема закріплених на міжнародному рівні.

Недостатньо ефективного врегулювання конфлікту інтересів у правовій системі зумовлено невідповідним застосуванням із боку держави обмежувальних заходів у державних інтересах, невідповідністю цих заходів засадам пропорційності, порушення ними принципу справедливого балансу. Це часто відбувається внаслідок некоректного розуміння державних інтересів. Тому важливим є вироблення теоретично обґрунтованих підходів до правильної ідентифікації інтересів держави. Ключовим у цьому контексті є аналіз ознак і місця державних інтересів в правовій системі України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми, пов'язані з інтересами держави досліджувались у працях українських вчених, серед яких Ю.С. Шемшученко, В.Ф. Сіренко, Н.М. Оніщенко, П.М. Рабінович, В.В. Цветков, Н.М. Пархоменко, І.В. Венедіктова, а також у роботах зарубіжних науковців, зокрема Б. Кінгсбері (B. Kingsbury), Ч. Ант'є (C. Antieau), С.Шілля (S. Schill), М. Райсман (M. Reisman), А.Райніш (A. Reinisch) та інші. У зарубіжних дослідженнях центральне місце в контексті проблематики правомірності дій держав займає науковий аналіз пропорційності державно-владних механізмів, обмежень приватних інтересів, прав і свобод, котрі застосовуються державами, а також природа інтересів, на захист яких спрямовані такі механізми.

Мета статті – охарактеризувати ключові ознаки та запропонувати поняття державних інтересів як правової категорії.

Виклад основного матеріалу. Інтерес є категорією, яка знайшла закріплення на рівні законодавства різного галузевого спрямування. У цивільному законодавстві України проголошено принцип захисту законного інтересу, на конституційному рівні поряд із гарантіями захисту прав і свобод установлено гарантії захисту інтересів особи в певних галузях суспільного життя (зокрема, економічних і соціальних інтересів), у конституційному, цивільному, адміністративному законодавстві захист інтересів національної безпеки, національних інтересів України, інтересів суспільства визнається одним із першочергових завдань державної влади, для виконання яких держава може застосувати обмеження особистих, політичних, економічних прав громадян тощо. Проблема інтересу як правової категорії аналізується в сучасній юридичній науці. Але наукове дослідження інтересу у правовому контексті має тривалу історію, яка охоплює й радянські часи та часи розбудови

незалежної української держави на початку ХХ століття. Тому науковий аналіз державних інтересів повинен ґрунтуватись на усталених теоретичних розробках проблем інтересу як правового явища. Зокрема, повинні використовуватись вироблені наукою підходи щодо структурності інтересу, співвідношення інтересів із потребами, усвідомленості інтересів, суб'єктивних та об'єктивних аспектів категорії інтересу. Теоретичне дослідження ознак державних інтересів та їх місця у правовій системі потребує й широкого використання положень міжнародного права в частині зобов'язань державної влади щодо дотримання прав особи, приватних прав та відповідальності держави за їх порушення. Ідеться як про доктринальні підходи, так і позиції, котрі відображені у практиці міжнародних юрисдикційних установ (Європейський суд із прав людини, міжнародні арбітражні суди із вирішення спорів між державами та іноземними інвесторами) з питань міжнародно-правової відповідальності держав. Важливе місце в межах цієї проблематики посідає оцінка з боку міжнародних судів державно-владних заходів законодавчого, адміністративного, судового характеру, які здійснюються державами в державних інтересах і супроводжуються обмеженнями приватних прав та інтересів з боку держави. У межах вирішення питання про міжнародно-правову відповідальність держави за порушення міжнародних зобов'язань в сфері прав людини в «центрі уваги» міжнародних судових органів знаходиться питання виправданості таких владних заходів – їх пропорційності, відповідності важливим соціальним інтересам та дотримання справедливого балансу з фундаментальними правами особи. Підходи міжнародної практики до вирішення цих питань також становлять науково-теоретичне підґрунтя для наукового розуміння суті, ознак державних інтересів як правового явища, а також їх місця у правовій системі України.

У сучасних наукових дослідженнях інтерес розглядається як складне явище, яке містить у собі структурні елементи. У структурі інтересу виділяють потреби та шляхи задоволення потреб [1, с. 132]. У науковій літературі є поширеною теза про зумовленість інтересів потребами: інтерес, хоча не є тотожним потребі й не зводиться до неї, має у своїй основі потреби. Інтерес тлумачиться як явище, котре зумовлено потребами свого носія. Наприклад, інтерес було визначено як усвідомлена необхідність задоволення потреби [2, с. 34]. Структурність інтересу

і його зумовленість потребами було обґрунтовано й у наукових роботах радянського періоду. До структурних елементів інтересу відносили потреби, засоби реалізації потреб, усвідомлення необхідності їх реалізації й можливостей для цього [3, с. 11].

Наступним важливим теоретичним положенням, яке традиційно знаходило відображення в науці в історичній ретроспективі й підтримується сьогодні, є об'єктивність інтересу. У наукових розробках радянських часів об'єктивний характер інтересу знаходив обґрунтування такими чинниками, як наявність потреби як передумови інтересу, залежність змісту інтересу від особливостей предмету потреби тощо [4, с. 6]. Положення про об'єктивність інтересу отримало подальший розвиток у вітчизняних і зарубіжних наукових дослідженнях у більш пізній період. Наприклад, категорія «інтерес» пов'язувалась з об'єктивно існуючою орієнтацією суб'єкта на отримання певного, об'єктивно існуючого блага [5, с. 9]; інтерес розглядався як те, що є в дійсності у формі зв'язку суб'єкта з оточуючими його умовами [6, с. 20].

Позицію про об'єктивність інтересу як правового явища і його зв'язок із потребами було прийнято в судовій практиці України. Конституційний суд України в рішенні від 1 грудня 2004 року охарактеризував охоронюваний законом інтерес як правовий феномен, однією з ознак якого є спрямованість на задоволення усвідомлених індивідуальних і колективних потреб [7]. Пізніше на цей підхід до розуміння категорії інтересу посилались вищі судові органи системи судів загальної юрисдикції під час прийняття рішень. Так, Верховний Суд у постанові від 20 лютого 2019 року, ґрунтуючись на положеннях рішення Конституційного суду України констатував, що однією з ознак інтересу є мета задоволення усвідомлених потреб [8]. Отже, тлумачення інтересу як об'єктивного структурного явища, заснованого на відповідних потребах сьогодні є усталеним у судовій практиці України. Цей підхід варто використовувати в межах теоретичного дослідження державних інтересів як правової категорії.

Тлумачення безпосередньо феномену інтересів держави було надано Конституційним судом України у 1999 році. У рішенні від 8 квітня 1999 року [9] Конституційний суд України навів низку ознак державних інтересів. По-перше, вони встановлюються нормами Конституції або нормами інших правових актів. По-друге, в основі державних інтересів завжди є потреба

у здійсненні загальнодержавних (політичних, економічних, соціальних та інших) дій, програм. По-третє, такі потреби спрямовані на захист суверенітету, територіальної цілісності, державного кордону України, гарантування її державної, економічної, інформаційної, екологічної безпеки, охорону земель, захист прав усіх суб'єктів права власності тощо. Цим інтереси держави відрізняються від інтересів інших учасників суспільних відносин і, як далі відзначив Конституційний суд, можуть збігатись або не збігатись з інтересами державних органів, державних підприємств й організацій. Водночас у тому ж рішенні Конституційний суд визнав, що інтереси держави є оціночним поняттям.

Наведений підхід надає важливі методологічні засади для розуміння державних інтересів, що потребують реалізації у правовій системі і їх правильної ідентифікації. Проте необхідно враховувати, що в наведеному рішенні інтереси держави тлумачились Конституційним судом у контексті інституту представництва прокуратурою в межах арбітражного процесу. На сьогодні це тлумачення державних інтересів застосовується в господарському й цивільному провадженні. Такі провадження ґрунтуються на засадах диспозитивності, рівності сторін і спрямовані насамперед на вирішення спорів із цивільно-правових та господарсько-правових договірних відносин. У цих відносинах, а також у судовому провадженні з вирішення спорів, що виникають із них держава знаходиться у рівному щодо інших суб'єктів становищі. Тобто тут держава ніби «підпорядковуються» принципу рівності із іншими сторонами правовідносин.

Проблема реалізації державних інтересів у правовій системі є більш широкою. Державні інтереси мають знаходити реалізацію не лише в межах інституту представництва держави в цивільному або господарському процесі, а й у судовій практиці взагалі, в законотворчій діяльності, в підзаконному регулюванні. У процесі реалізації своїх інтересів держава застосовує не лише процесуальні механізми, якими вона наділена як сторона цивільного або господарського процесу (які по суті ідентичні тим, якими користуються інші сторони процесу), а, насамперед, владно-імперативні інструменти, державне регулювання, за необхідності – владний примус тощо. Тому науково-теоретичне розуміння державних інтересів як правової категорії, їх місця у правовій системі України не варто обмежувати тлумаченням, яке було здійснено Конституційним судом у рішенні 1999 року.

Підходити до визначення державних інтересів як правової категорії варто з урахуванням їх наступних ознак.

Державні інтереси є складним структурним явищем. У цьому полягає ознака державних інтересів – структурність. Державний інтерес, будучи частиною більш широкого поняття «інтерес», охоплює структурні елементи: потребу як основу інтересу, усвідомлення цієї потреби, а також засоби її реалізації. Кожна з цих складників державного інтересу має свою специфіку. Практичне значення розуміння державних інтересів як структурного явища полягає в тому, що орган державної влади, спрямовуючи свою діяльність законодавчого, управлінського або судового характеру на реалізацію державних інтересів і запроваджуючи заходи обмеження або втручання у приватні, колективні інтереси, права, свободи особи повинен чітко визначити, чи покладені в основу державного інтересу відповідні потреби, чи є ці потреби усвідомлені (визнані) на державному рівні та оцінити правові засоби реалізації цих потреб. Тобто необхідно з'ясувати наявність у державного інтересу структурних елементів і характер цих елементів. Наявність таких елементів у їх сукупності вказує на побутування державного інтересу, який потребує реалізації відповідними владними засобами. У протилежному разі може йти лише про удаваний державний інтерес, який не є в дійсності державним, а виражає, по суті, інтереси окремих посадових осіб, організацій, колективів тощо.

Наступною ознакою державних інтересів є їх об'єктивність. Державні інтереси виступають об'єктивно наявними і спрямованими на задоволення об'єктивних потреб. Органи державної влади, застосовуючи правові механізми, спрямовані на реалізацію державних інтересів, повинні з'ясувати, на яких саме об'єктивних потребах ґрунтуються ці інтереси. У разі, коли державно-владні механізми застосовуються державою в ніби державних інтересах, які не мають в своїй основі об'єктивно наявних потреб, такі механізми не можна розцінювати як такі, що в дійсності здійснюються в державних інтересах. Застосування державою заходів обмежень приватних прав та інтересів, які (заходи) не спрямовані на реалізацію об'єктивно наявних державних інтересів, тобто не запроваджуються без урахування ознаки об'єктивності таких інтересів часто має наслідком протиправність дій держави з погляду міжнародного права. У таких випадках міжнародні юрисдикційні установи,

уповноважені розглядати спори між державами і приватними особами (міжнародні інвестиційні арбітражні суди, Європейський суд із прав людини) встановлюють порушення з боку держави її міжнародно-правових зобов'язань сфері захисту прав і свобод людини, стандартів поведінки з іноземними інвестиціями тощо. Із погляду міжнародного права протиправними є заходи держави, які носять свавільний характер (*arbitrary measures*). Це положення прямо закріплено в багатьох міждержавних угодах про захист інвестицій, а також набуло усталеного характеру у практиці міжнародних судових і арбітражних установ. Водночас заходи держави (рішення, дії) розцінюються як свавільні, якщо вони ґрунтуються на суб'єктивному розсуді (*discretion*) упередженості або особистих преференціях [10, с. 76], а не на об'єктивних державних інтересах і покладених в їх основу потребах.

Інша ознака, котра дозволяє кваліфікувати інтереси як державні інтереси – публічність. Дійсні інтереси держави повинні носити публічний характер, виступати публічними інтересами. Публічність державних інтересів пов'язана із загальносуспільним характером потреб, які лежать в основі цих інтересів. Ці потреби не зводяться до державних або відомчих потреб, а виступають потребами суспільства загалом, тобто загальними потребами. Як дійсні державні інтереси необхідно розглядати інтереси, що є публічними. Подана теза ґрунтується на наукових підходах щодо діяльності держави, її ролі в житті суспільства. Наприклад, у роботах, присвячених аспектам правотворчої діяльності держави вказується на спрямованість на інтереси всього народу й нормативне закріплення його волі як на ознаки джерел права, створюваних державою [11, с. 116]. Висновок про те, що державні інтереси повинні носити публічний характер ґрунтується також на доктринальних положеннях з проблематики міжнародно-правових зобов'язань держав у сфері прав людини та підходах практики міжнародних установ з вирішення спорів за участю держав. Заходи держави з обмеження прав, свобод, інтересів приватних осіб підлягають у низці ситуацій оцінці щодо відповідності цих заходів міжнародно-правовим стандартам захисту прав людини. У цьому контексті саме публічний характер інтересів, на реалізацію або захист яких спрямовані такі обмежувальні заходи, розглядається як фактор, що певним чином робить ці заходи легітимними (виправданими) з погляду міжнародно-правових

зобов'язань держави та здатен виключити або обмежити її міжнародно-правову відповідальність [12, с. 3]. З іншого боку, спрямованість державно-владних механізмів, пов'язаних з обмеженнями приватних прав, свобод та інтересів, на вузько державні інтереси, які не є публічними (загальними) за своєю природою може бути за певних умов підставою розцінювати такі заходи як несумісні із гарантіями захисту прав людини, встановленими на міжнародно-правовому рівні. Такий підхід знайшов відображення й у юриспруденції Європейського суду у справах щодо України. Так, в рішенні у справі *Maksymenko and Gerasymenko v. Ukraine* Європейський суд, оцінюючи заходи держави щодо обмеження майнових прав заявників вказав, що державні органи, діючи на захист економічних інтересів держави, не навели пояснень, яким чином ці інтереси відображали публічні (загальні) інтереси [13].

Висновки і пропозиції. Отже, державні інтереси є явищем правової дійсності. Реалізація й захист цих інтересів об'єктивно необхідні з погляду функціонування держави, виконання нею своїх завдань, розвитку суспільства. Для реалізації й захисту інтересів держави в суспільних відносинах застосовуються державно-владні правові засоби. Застосування цих правових засобів повинне ґрунтуватись на коректному науково-теоретичному розумінні категорії державних інтересів. Це має бути враховано органами державної влади на усіх рівнях реалізації та захисту державних інтересів – у законодавчій, адміністративній, судовій діяльності. Державні інтереси варто розуміти як визнані державою інтереси, наділені ознаками структурності, об'єктивності, публічності, що засновані на об'єктивних загальносуспільних потребах та охоплюють державно-правові засоби реалізації цих потреб. Наведені підходи до тлумачення державних інтересів як правового явища повинні стати основою для подальшого удосконалення державно-правового механізму.

Список використаної літератури:

1. Венедіктова І.В. Методологічні підходи до співвідношення понять «інтерес» і «потреба» при визначенні юридичної категорії «охоронюваний законом інтерес». Проблеми цивільного права. 2011. №3(66). С. 129–137.
2. Малько А.В., Субочев В.В. Законные интересы как правовая категория. СПб. : Юридический центр Пресс, 2004. 357 с.

3. Сиренко В.Ф. Проблема интереса в государственном управлении. Київ : Наукова думка, 1980. 177 с.
4. Экимов А.И. Интересы и право в социалистическом обществе. Л.: Изд-во Ленинградского ун-та, 1985. 135 с.
5. Вінник О.М. Теоретичні аспекти правового забезпечення реалізації публічних і приватних інтересів в господарських товариствах : автореф. дис. ... докт. юрид. наук. Київ, 2004. 34 с.
6. Михайлов С.В. Категория интереса в российском гражданском праве. Москва : Статут, 2002. 205 с.
7. Справа про охоронюваний законом інтерес: рішення Конституційного суду України № 18-рп/2004 від 1.12.2004 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v018p710-04> (дата звернення: 27.05.2020).
8. Постанова Верховного Суду від 20.02.2019 р., справа № 522/3665/17 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/80167902> (дата звернення: 27.05.2020).
9. Справа про представництво прокуратурою України інтересів держави в арбітражному суді: рішення Конституційного суду України № 3-рп/99 від 8 квітня 1999 р. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v003p710-99> (дата звернення: 28.05.2020).
10. C. Schreuer. Selected Standards of Treatment Available under the Energy Charter Treaty. Investment Protection and the Energy Charter Treaty / ed. by G. Coop, C. Ribeiro. New York: JurisNet, 2008. P. 63–99.
11. Пархоменко Н.М. Джерела права: проблеми теорії та методології. Монографія. Київ : Вид-во «Юридична думка», 2008. 336 с.
12. Stephan W. Schill. International Investment Law and the Rule of law. Amsterdam Law School Research Paper. No. 2017-18. 20 p.
13. Maksymenko and Gerasymenko v. Ukraine: ECHR Judgment, 16 May 2013 [Електронний ресурс]. Режим доступу: [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{"itemid":\["001-119688"\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{) (дата звернення: 01.06.2020).

Kubko A. Ye. The state interests in the legal system of Ukraine: some theoretical issues

The Article addresses the matters of the state interests in the legal system of Ukraine. The implementation and the protection of the interests of the state is the objective necessity from the perspective of securing fulfillment of the state's tasks and development of the society. For this purpose the state applies the legal measures which may result in restrictions of private rights, interests of individual and collective nature as well as to give rise to the conflict between various social interests. These measures should meet the requirements of proportionality, secure fair balance between the interests of the state and the private rights and interests. Lack of justification of the measures which are taken by the state in the state interests as well as low effectiveness of such measures on many occasions emanates from incorrect interpretation of the concept of the state interests by the legislator, executive authorities or judiciary. The scientific research of the nature of the interests of the state should be made on the basis of the theoretical grounds elaborated by the scholarship in the framework of the general problematic of the interests in the law as well as considering the approaches of the international law in the aspect of the responsibility of states and the assessment of the state's restrictive measures applied by the states towards the participants of the social relationships. The state interests are to be construed as the interests being structural, objective and public. Such interests are recognized by the state and are based on the general social needs, comprise the legal means of the achievement of such general needs. From this perspective the state measures of legislative, administrative and judicial nature aimed at securing the state interests are to be analyzed by the state power. Lack of due regard being had to the features of the state interests in the process of the adoption and the application of the state's measures aimed at implementation of these interests results in decrease of the effectiveness of such measures and in the decisions and acts of the state being found unlawful from the national and the international law perspective on many occasions as well as prevents the genuine state interests from being implemented.

Key words: *interest, state, state interests, public interests, human rights.*